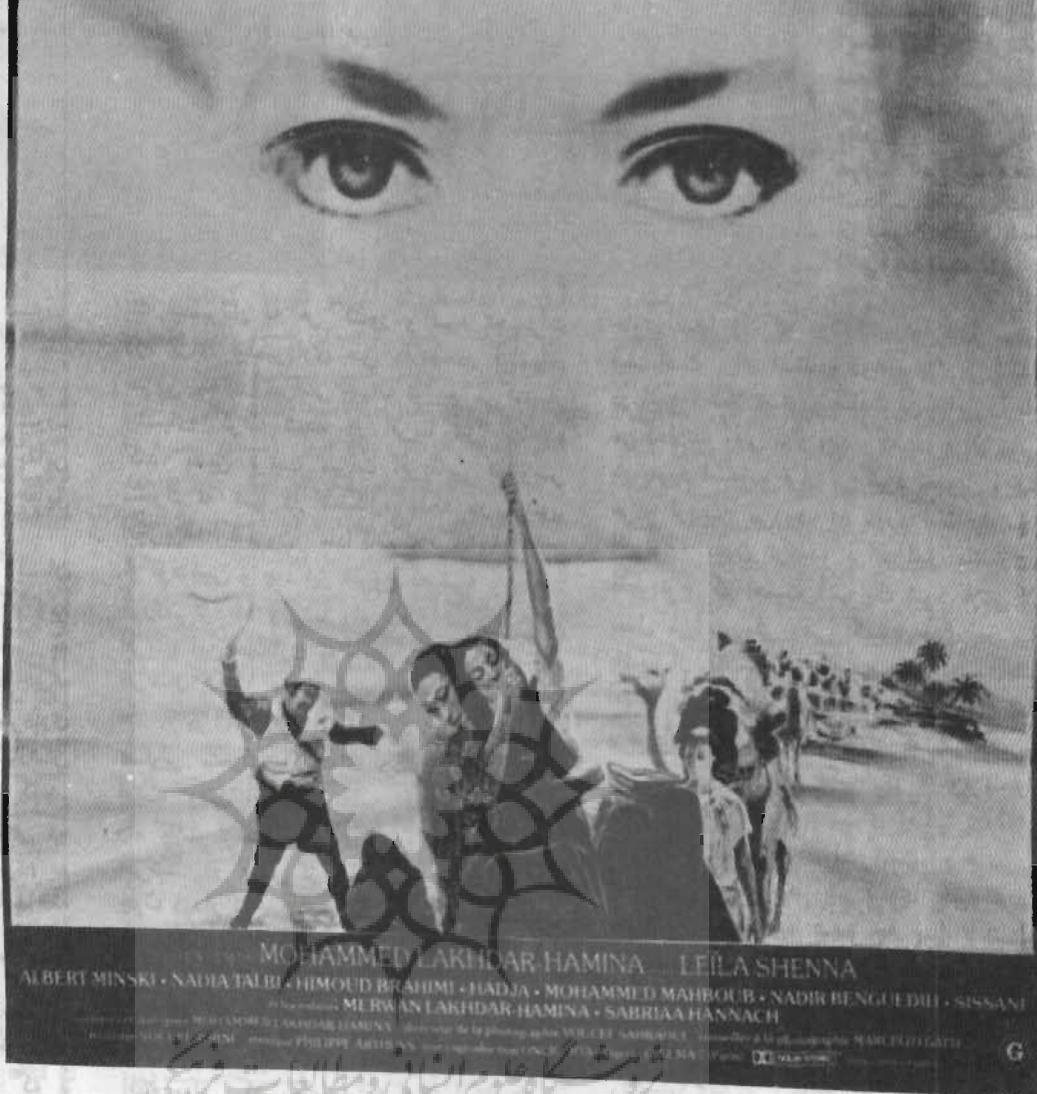

de Vent Sable

پوستر فیلم «طوفان
شن» (۱۹۸۴)
فیلم مشترک
فرانسه و الجزایر
که توسط محمد
نخدر همینه تهیه
شده و موقعیت زن
در جهان سوم را
مطرح می‌سازد.

نوشته پولین سومانو ویرا

آفریقا: تصاویری که نباید محو شود

فرهنگی جدی از جانب کشورهای آفریقایی به عمل نیامده، هیچکدام این تاراج مداوم هنر آفریقا را توجیه نمی‌کند؛ ولو آن که انتقال آن‌ها به موزه‌های اروپا و آمریکا تعدادی از آن آثار را از خطر نابودی نجات داده باشد.

در مورد «تصاویر متحرک» هم می‌توانیم تمام فیلم‌هایی را که غیر آفریقاییان، در زمان بیخبری آفریقاییان از فیلمبرداری، درباره آفریقا یا در آن سرزمین ساخته‌اند بخشی از میراث فرهنگی این قاره بشماریم. تنها کاری که باید انجام داد این است که فهرست جامعی از این اسناد طوری تهیه شود که آن‌ها را بتوان منظم طبقه‌بندی کرد و تفسیر و معنایی آفریقایی به آنها داد. تردیدی نیست که این کار عظیم جداسازی، طبقه‌بندی و تکثیر مستلزم صرف مبالغی هنگفت خواهد بود.

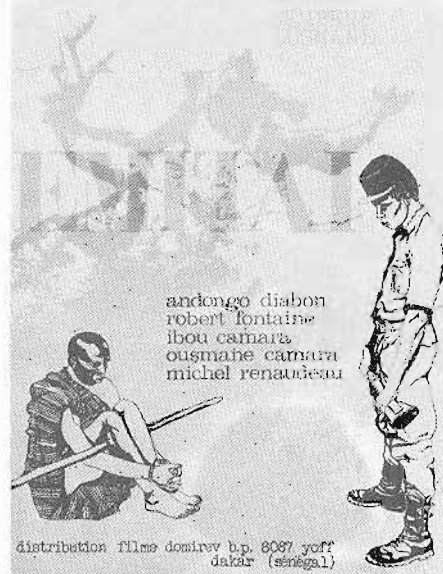
مدتی به بحث کشیده شد. تلاش‌های بعدی خود آفریقاییان هم در جهت آگاه ساختن توده مردم از نقش میراث فرهنگی در آموزش مردم، از طریق جنبش‌هایی چون «حضور آفریقا» و «جمعیت فرهنگی آفریقایی» مسبب گردید تا موضوع کشف آثار هنری و همچنین بازگرداندن آن‌ها به سرزمین اصلی، گفتگویی دنباله‌دار و مسئله روز شود.

بدیهی است که این دعوی و مطالبه، امری کاملاً قانونی است، ولی تنها استدلال متقابل غرب علیه آن نیز استدلالی فنی است؛ بدین معنی که نگهداری آثار نامبرده از بابت صرف مخارج و توجه و دقت، مشکلاتی را به همراه دارد که کشورهای در حال توسعه، با مسئله مرگ و زندگی بشدت دست به گریبان هستند، نمی‌توانند از عهده آن برآیند. ولی نه این بحث‌ها و نه توجه به این که هیچ تدبیر

زیباترین نمونه‌های میراث فرهنگی آفریقا را امروزه باید در خارج از آن جستجو کرد. این امر در جریان نمایشگاه هنرهای ملی در فستیوال جهانی هنر سیاهپوستان که در سال ۱۹۶۶ در داکار در سنگال برگزار شد بصورت چشمگیری به اثبات رسید. در واقع، ابراز احساسات حاضران آنچنان بالا گرفت که مسئله به آفریقا آوردن آثاری که برای نمایش در فستیوال به امانت داده شده بود

پولین سومانوویرا: منقد و کارگردان سنگالی است که در بنین متولد شده و رئیس قسمت فیلم وزارت اطلاعات و استاد دانشگاه داکار است. وی فیلمهای خبری و مستند فراوان درباره آفریقا تهیه کرده و کتابهای زیادی به چاپ رسانیده است که «سینمای آفریقا از سال ۱۹۷۳ تاکنون» نخستین جلد از یک کتاب دو جلدی او محسوب می‌شود.

در سال ۱۹۷۱ کارگردان سنگالی عثمان سمبته، یکی از برجسته ترین شخصیت‌های سینمای آفریقا سومین فیلم سینمایی خود بنام «امیتای» یا «خدای رعد» را به بازار آورد. فیلم، نمایانگر موقعیت مردم سرزمین دیولاست که با اعتقاد به اصالت روح، در مقابل فشارهای مقامات مستعمراتی فرانسه، ایستادگی نشان می‌دهند. سمبته از هنرپیشگان غیر-حرفه‌ای استفاده کرده و واقعیت و داستان را با مهارت کامل بهم آمیخته است. سمت چپ پوستری از فیلم «امیتای» نشان داده شده است.

پوستر فیلم «باد» (۱۹۸۴)، اثر کارگردان مالیایی، سلیمان سمبته. این فیلم با روحیه‌ای کاملاً آفریقائی، همبستگی نسل‌های مختلف جوان و پیر را با فرهنگ سنتی تبلیغ می‌کند.

حاری صدا را که در کنار نوارهای محتوی فیلم است برای استفاده دوباره پاک می‌کند و در نتیجه، عملاً تصاویر صامت بی‌معنایی را باقی می‌گذارند. وقتی نوار ویدئوکاست برای دومین بار مورد استفاده قرار می‌گیرد تصویر و صدا هر دو از بین می‌رود. در مورد استفاده مجدد از نوار، بدون تردید، برای این منظور که فقط نوع کم اهمیت آنها پاک شود تلاش لازم بعمل می‌آید ولی وقتی کمبود جدی در میان باشد، از کاست‌هایی که درست طبقه‌بندی نشده است، بطور اتفاقی کاست‌هایی را برای استفاده برمی‌دارند. در مورد کارهایی که به تلویزیون مربوط می‌شود عمل نگهداری تصاویر متحرک، مانند آرشیو کردن عکسهای چاپ شده، در توانایی و مسؤولیت دولت است. برخی از فیلم‌هایی که توسط شرکت‌های خصوصی یا مقامات رسمی تهیه شده چه بسا تاکنون محفوظ مانده باشند، زیرا به‌علت فقدان لابراتوار در آن کشورها نکاتو آنها در کشور-های دیگر نگهداری شده است.

باید توجه داشت که دو مرکز مهم فیلم در آفریقا وجود دارد که یکی از آنها در قاهره و دیگری در الجزایر است. در سایه صنعت کاملاً پیشرفته فیلم، کشور مصر در قاهره و اسکندریه آرشیوهای دارد که از منابع کافی نیز برخوردار هستند. البته هر کشوری باید چنین آرشیوهای مجهزی را در اختیار داشته باشد. در حال حاضر، ممکن است یکی از راه‌حلها را ایجاد یک مرکز آرشیو منطقه‌ای در داکار و نایروبی فرض کرد.

بدون تردید خیلی از کشورهای آفریقایی بخوبی از اهمیت نگهداری اسناد و مدارکی که در مباحث تاریخ کشورشان تأثیر داشته است آگاه هستند. با وجود این، صورت فیلم شده تمام فصول این تاریخ تا حدودی بواسطه نداشتن مواد اولیه و تا اندازه‌ای به دلیل غفلت و سهل‌انگاری در شرف نابودی است. اکنون وقت آن رسیده است که تمام کشورهای آفریقایی به مشکلاتی که در راه نگهداری تصاویر متحرک وجود دارد توجه جدی نشان بدهند و از این راه - و همچنین طرق دیگر - در حفظ میراث فرهنگی آفریقا بکوشند.

پولین سومانوورا

یک فیلمبردار به هر کشور و تهیه تجهیزات لازم برای فیلمبرداری حق دارند در فیلمهای خبری که در سراسر جهان توزیع می‌کند از فیلمهای گرفته شده در آفریقا نیز استفاده کند. بدین ترتیب میراث آفریقایی تصاویر متحرک نه تنها در سنگال، بلکه در تونس، الجزیره، کامرون، ماداگاسکار، ساحل عاج، توگو، بنین و چاد نیز شروع به تهیه و جمع-آوری گردید. ولی با راه یافتن تلویزیون به آفریقا، این همکاری به پایان رسید و کنسرسیوم در سال ۱۹۸۵ منحل شد.

در آفریقای انگلیسی زبان میراث تصاویر متحرک به گونه‌ای دیگر شکل گرفته است. وقتی استقلال به این قسمت از آفریقا راه یافت فیلمهای خبری بطور مرتب تهیه نمی‌شد. در عوض از دیدارهای رسمی و مهم چون دیدار شخص اول کشور از جاهای مختلف و ملاقات با شخصیت‌های بزرگ، فیلم تهیه می‌گردید. البته فیلمهای آفریقای انگلیسی-زبان در لندن، و فیلمهای آفریقای پرتغالی زبان در لیسبون برای نمایش آماده می‌شد. البته سایر کشورهای اروپا از قبیل سوئد، دانمارک، یوگسلاوی، ایتالیا و اتحاد جماهیر شوروی و همچنین کانادا و ایالات متحده نیز در این کار شرکت داشتند.

امروز دیگر از فیلمهای خبری در آفریقا خبری نیست. درود بر تلویزیون که بدین طریق منبع اصلی میراث تصاویر متحرک را هم تشکیل داده است. فیلمهای خبری تلویزیونی بطور فراوان تهیه می‌شود ولی اغلب اوقات، نوع موقت و کم ارزش آنها را بیشتر از نوع مهم و ضروری‌اش اهمیت می‌دهند. فیلمهای مستند هم از ارزشی نسبی برخوردار هستند؛ ولی همیشه راههای بهتری هم برای زنده نگهداشتن آثار و یادگارهای همگانی یک کشور وجود دارد.

برای نگهداری اسناد، تشکیلات ویژه‌ای به چشم نمی‌خورد. انبارها تهیه خوبی ندارند و کار طبقه‌بندی بندرت به کاردان سپرده می‌شود. بودجه مالی کم است و محتویات انبارها کم‌کم فاسد و غیر قابل استفاده می‌شود. مشکل دیگر، همچنان بواسطه کمبود منابع، از اینجا ناشی می‌شود که نوارهای

همین اقدامات را می‌توان در مورد کارهایی که از زمان استقلال آفریقا به بعد تهیه شده و اصل آنها ساده تر مشخص می‌شود به راحتی صورت داد. هر یک از کشورهای آفریقا پس از یافتن استقلال کامل به این فکر افتادند تا با تهیه تصاویر متحرک، حقایق زندگی خودشان را ضبط کنند.

در میان کشورهای فرانسوی زبان آفریقا، سنگال نخستین کشوری بود که زیر نظر وزارت اطلاعات، یک بخش سینمایی به وجود آورد که وظیفه‌اش تهیه فیلمهای خبری بود. این امتیاز ابتدا به دو کمپانی فیلمبرداری داده شد تا با بودجه‌ای که در اختیارشان گذاشته می‌شد ماهی یک فیلم تهیه کنند. چندی پس از آن که این مقدار به ماهی دو فیلم افزایش یافت نمایش آن برای مردم به قدری نامرتب صورت گرفت که دولت بامداخله خود نمایش آنها را اجباری کرد و تماشای آنها را نیز از صورت مجانی خارج ساخت. هنگامی که توزیع کنندگان و نمایش‌دهندگان فیلم از نمایش این فیلمهای ملی خودداری کردند و با نیت ناپاک اظهار داشتند که از فیلمهای خارجی به مقدار فراوان در اختیار دارند و پیوسته می‌توانند به معرض نمایش بگذارند، دولت برای مرتبه دوم با مداخله خود بطور کلی نمایش فیلمهای خارجی را ممنوع و نمایش فیلمهای سنگالی را مجاز اعلام داشت.

با پیش آمدن این جریان، دولت فرانسه پیشنهادی را مبنی بر همکاری بین کشورهای آفریقایی و تهیه کنندگان فیلمهای خبری فرانسوی و دیگر کشورها مطرح کرد که سرانجام با نام «کنسرسیوم سمعی و بصری بین‌المللی» مشغول بکار شد. برنامه مشترک آنها تهیه اخباری بود که بطور هفتگی در سه قسمت تهیه می‌شد: اول اخبار ملی، دوم اخبار جامع آفریقایی که با استفاده از خبر-های سایر کشورهای آفریقایی آماده می‌شد و نوع سوم اخبار بین‌المللی که توسط تهیه کنندگان خارجی ارائه می‌گشت.

قرارداد فیما بین، ضمن سایر موارد تصریح می‌کرد که کنسرسیوم در قبال تصدق نیمی از مخارج تهیه فیلم و همچنین، فرستادن